

**O‘ZBEKISTONDA DINIY-MA’RIFIY SOHADA AMALGA
OSHIRILGAN ISLOHOTLAR XALQARO JAMOATCHILIK
E’TIROFIDA**

Omonova Ma'mura Jamoldin qizi

*O_zbekiston xalqaro islom akademiyasi Islomshunoslik fakulteti Dinshunoslik yo‘nalishi
2-bosqich talabasi*

Annotatsiya: *Maqolada zamonaviy sharoitda etno-konfessional siyosat ko‘rib chiqiladi, O_zbekistonda tolerant konfessiyalararo munosabatlarning holati va rivojlanish istiqbollari tahlil qilinadi. Din va davlatdan ajratilgan diniy tashkilotlarga daxl qilmasdan, mamlakat taraqqiyotining dunyoviy yo‘liga yo‘naltirilgan qonunchilik bazasi bosqichma- bosqich shakllantirilayotgani ko‘rsatilgan. Aniq misollar yordamida mintaqada turli din vakillarining tarixan tinch-totuv yashashining ijobiy tajribasi tahlil qilinib, bu dinlararo hamkorlikni yanada mustahkamlashga ijobiy ta‘sir ko‘rsatmoqda.*

Kalit so‘zlar: *bag‘rikenglik, din, barqarorlik, muloqot, hamkorlik, masjid, cherkov.*

Mustaqillik yillari O_zbekistonda millatlararo va konfessiyalararo munosabatlarda yangi bosqichni boshlab berdi. Bu davrning eng muhim yutug_i – tinchlik va barqarorlik muvaffaqiyatli islohotlarning garoviga aylandi.

O_zbekiston diniy jihatdan o_ziga xos davlat. Ko‘p millatli xalqlar orasida barcha dunyo dinlariga e‘tiqod qiluvchilar bor. O_zbekiston konfessiyalararo muloqot va hamkorlik bo‘yicha noyob tajribaga ega. Ko‘p asrlar davomida respublikada ham jahon dinlari, ham ko‘plab an‘anaviy milliy dinlar e‘tiqodchilari tinch va totuvlikda yashab kelmoqda. Bu yo‘nalishlar mustaqil O_zbekiston tashkil topganining dastlabki kunlaridanoq qonunchilikda e‘tirof etilgan. Bunday siyosatning huquqiy asoslari O_zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi va uning asosida yaratilgan qonunchilik bazasida mustahkamlab qo‘yildi. Bular, birinchi navbatda, 1991-yilda qabul qilingan va 1998-yilda yangi tahrirda qabul qilingan —Vijdon erkinligi va diniy tashkilotlar to‘g‘risidagi qonunning moddalari bo‘lib, unda mamlakat taraqqiyotining dunyoviy yo‘li belgilab, O_zbekistonda din va diniy tashkilotlar davlatdan ajratilgan. Mazkur qonun mintaqada turli din vakillarining tarixan tinch-totuv yashashining ijobiy tajribasini hisobga olgan holda O_zbekistonda millatlararo va konfessiyalararo totuvlikni saqlash maqsadida dinlararo hamkorlikni yanada mustahkamlashni belgilab beradi. Dinlararo bag‘rikenglik sharoitida mamlakatimizda 16 ta turli konfessiyaga mansub 2239 dan ortiq diniy tashkilot, jumladan, 2065 ta musulmon tashkiloti, 158 ta nasroniy tashkiloti, 8 ta yahudiy jamiyati, 6 ta bahaiy jamoalari, bittadan Xare Krishna jamiyati va bitta buddistlar ibodatxonasi rasmiy ro‘yxatga olingan. shuningdek, dinlararo Bibliya jamiyati O‘zbekiston [1, s. 13].

Respublikada 2000 dan ortiq masjid bor (1980 yilda atigi 89 tasi bor edi). Mustaqillik yillarida yuzlab cherkovlar, sinagogalar, ziyoratgohlar qurilib, ta‘mirlandi. Har yili respublika rahbariyati ko‘magida turli konfessiyadagi dindorlar muqaddas joylarga ziyorat qilish. O_tgan yillar davomida 70 mingdan ortiq musulmonga Saudiya Arabistoniga haj qilish imkoniyati berildi, yuzlab nasroniy va yahudiylar Rossiya, Gretsiya va Isroilga tashrif buyurishdi.

Taqqoslash uchun: Mustaqillik e'lon qilingunga qadar O_zbekistonda o_rtacha 3-4 kishi haj ziyoratiga ketgan. yiliga [2].

Amaldagi qonunchilik bilan kafolatlangan e'tiqod erkinligi fuqarolarning - nasroniylikning turli yo'nalishlariga, shuningdek, buddizm, bahoiylik, iudaizm va Krishna ta'limotiga e'tiqod qiluvchi turli millat va elat vakillarining barcha diniy ehtiyojlarini qondirish uchun zarur shart-sharoitlarni yaratdi.

Dinlararo totuvlik O_zbekistonda faoliyat ko_rsatayotgan turli diniy tashkilotlar o_rtasidagi munosabatlarda ham namoyon bo_lmoqda. Musulmonlar uchun Qurbon hayiti va Ramazon xayti, nasroniyalar uchun Pasxa va Rojdestvo, yahudiylar uchun Fisih, Purim va Xanukka kabi diniy bayramlar, o_z jamoalari hayotidagi muhim sanalar bilan bir-birlarini tabriklash yaxshi an'anaga aylangan. Davlatimiz rahbarining farmonlari bilan Qurbon hayit va Ramazon hayitlari O_zbekistonning barcha aholisi uchun dam olish kunlari deb e'lon qilindi.

O_zbekistondagi tinchliksevar an'anaviy islom nafaqat boshqa dinlarga nisbatan bag_rikenglik, balki turli millat vakillariga, ular qaysi dinga e'tiqod qilishidan qat'i nazar, ularga hurmat, do_stona munosabatni ham namoyon etadi. Islom diniy tashkilotlari va musulmonlar ham boshqa dinlarning muvaffaqiyatli rivojlanishiga do'stona munosabatda bo'lishadi. Shunday qilib, mustaqillik davrida respublikada pravoslav cherkovlari soni sezilarli darajada oshdi. Buxoro, Urganch, Navoiy, Zarafshon, Uchquduq va boshqa shaharlarda yangi cherkovlar ochildi. Markaziy Osiyodagi eng yirik Samarqanddagi Alekseevskiy sobori qayta tiklandi. 1996 yilda Moskva va Butun Rus Patriarxi Aleksiy II tomonidan muqaddas qilingan. Sovet davrida davlat tomonidan tortib olingan Termiz shahridagi Aleksandr Nevskiy nomidagi cherkov dindorlarga qaytarildi. Toshkentda pravoslav diniy markazi qurilmoqda. Bir erkak va ikkita ayol monastirlari ishga tushdi [3, p. 63].

Millatlararo totuvlik va dinlararo bag_rikenglikka erishish uchun, jumladan, diniy tashkilotlar bilan dindorlar, yoshlar bilan hamkorlikda tizimli va maqsadli ish olib borish, ularga diniy, umuminsoniy va ma'naviy qadriyatlarni tushuntirish zarur. Mustaqillik yillarida O_zbekistonda diniy ta'limning to_laqonli tizimi shakllantirilib, uning tarkibiga Islom dinini o_rganish va tadqiq qilish xalqaro ilmiy markazi (1995), Toshkent islom instituti (1999), 10 ta o_rta maxsus islom ta'lim muassasalari kiradi. muassasalari (madrasalar), Toshkent pravoslav diniy seminariyasi oliy o'quv yurti sifatida faoliyat yuritadi.

Diniy ta'lim sifat jihatidan yangi bosqichga ko_tarildi. Qur'oni Karim, Yangi Ahd va Eski Ahdning 16 ta kitobi o'zbek tiliga tarjima va nashr etilgan. Diniy ta'limotning ko_plab jihatlari bo_yicha tadqiqotlar olib borilmoqda, yuz minglab kitob va risolalar nashr etilgan. Jumladan, O_zbekiston musulmonlari diniy boshqarmasi tomonidan jami 8 ming nusxada har oylik —Hidoyat! (—To_g_ri yo_!!) jurnali va har oyda ikki marta nashr etiladigan —Islom nuril (—Islom nuril) gazetasi nashr etiladi. umumiy tiraji 5000 nusxada. Rus pravoslav cherkovining Toshkent va O'rta Osiyo yeparxiyasi har chorakda bir marta jami 1000 nusxada

—Yuqoridan Sharq jurnalini chiqaradi [4, s. 343].

2007-yilda YUNESKO xalqaro tashkiloti Toshkentni islom madaniyati poytaxti deb tan oldi. Bu holat O_zbekiston jahon sivilizatsiyasi, millatlararo va konfessiyalararo bag_rikenglik markazlaridan biri sifatida dunyoda e'tirof etilganini tasdiqlaydi.

Diniy tashkilotlar faoliyati dindorlarga foydali ta'sir ko_rsatadi, ularni bir-biriga yaqinlashtiradi, dinlararo va millatlararo munosabatlarni mustahkamlashga xizmat qiladi. Konfessiyaviy makonning barcha darajalarida diniy omildan foydalanishga urinishlarning oldini olish va bostirish dolzarb vazifalardan biridir. Ularga qarshi davlat organlari va diniy tashkilotlar murosasiz kurash olib bormoqda. Diniy tashkilotlar dindorlarga ekstremistlarning asl qiyofasini, qarashlari va da'volarining nomuvofiqligi va zararliligini ochib beradi. 1998 yil may oyida Ulamolar kengashida ekstremistik diniy oqimlarga qarshilikni kuchaytirish masalasi ko'rib chiqildi. So_nggi yillarda musulmonlar o_rtasida ekstremistik diniy oqimlarning asl maqsad va maqsadlari haqida tushuntirish ishlari faollashdi va u nafaqat masjidlarda, balki nafaqat diniy ma'ruzalarni e'lon qiladigan —Islom nuril gazetasi sahifalarida ham olib borilmoqda. raqamlar, shuningdek, respublika olimlarining maqolalari [3, b. 64].

Sh.Mirziyoyev BMT Bosh Assambleyasi 72-sessiyasi minbarida Yevropaning ko_plab davlatlarida ko_plab qochqinlar va muhojirlar oqimi tufayli barcha gunohlarda ayblana boshlagan muqaddas islom dinining sofligini himoya qilib, zarurligini e'lon qildi

—Keng dunyo hamjamiyatiga islomning chinakam insonparvarlik mohiyatini yetkazish. U BMT Bosh Assambleyasining —Ma'rifat va diniy bag_rikenglik maxsus rezolyutsiyasini qabul qilishni taklif qildi, uning maqsadi hammaning ta'lim olish imkoniyatini ta'minlash, savodsizlik va jaholatga barham berish, bag_rikenglik va o_zaro hurmatni rivojlantirish, diniy erkinlikni ta'minlash, dindorlar huquqlarini himoya qilish, ularga nisbatan kamsitishning oldini olish. Bu vazifalarni amalga oshirishga Samarqand shahridagi Imom Buxoriy nomidagi xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi va Toshkent shahridagi Islom sivilizatsiyasi markazi faoliyati ham yordam beradi [5]. Mazkur markazlarning tashkil etilishi yosh avlod ongiga islom dinining chinakam insonparvarlik mazmun-mohiyatini qaror toptirish, millatlararo totuvlik va diniy bag_rikenglikni mustahkamlashga xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Komilov Q. Bag_rikenglik – davr talabi va jamiyat hayotidagi ustuvor vazifa // O_zbekiston – tinchlik va totuvlik yurti / Sat. mater. konf. Toshkent: O_zbekiston NMIU, 2017 y.
2. Mamlakatda tinchlik va barqarorlikning eng muhim omili. 2017 yil 6 dekabr [Elektron resurs]. Kirish rejimi: <http://singapore.mfa.uz/ru/pressroom/news/anniversary25/4258/> (kirish sanasi: 11.07.2018).
3. Ziyamov N.Sh. Mustaqillik sharoitida O_zbekiston xavfsizligi va barqarorligini mustahkamlash muammolarini hal etishning ayrim jihatlari. Toshkent: Fan va texnologiya, 2011. 63-bet.

4. Murtazaeva R.X. O_zbekiston – millatlararo totuvlik va bag_rikenglik zamini // O_zbekiston – tinchlik va totuvlik mamlakati / Sat. mater. konf. Toshkent: O_zbekiston NMIU, 2017 y.

5. O_zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyevning 2017-yil 19-sentabrda Birlashgan Millatlar Tashkiloti Bosh Assambleyasining 72-sessiyasidagi nutqi // 2017-yil 20-sentabrdagi xalq so_zi.